

	Inhoudsopgave	Pagina
1	Algemene informatie	2
1.1	Klimaat	2
1.2	Ligging en omgeving	3
1.3	Geschiedenis	4
1.4	Bevolking	7
1.5	Religie	7
1.6	Veiligheidssituatie	8
1.7	Talen	8
1.8	Lokale gebruiken	9
1.9	Gelijkheid van behandeling	9
1.10	Politieke situatie	9
1.11	Reisroute / vliegvelden	10
2	Gezondheidstoestand en hygiëne	11
2.1	Voorkomende ziekten/ gezondheidsfactoren	11
2.2	Apotheek / Medicijnen	11
2.3	Genees- en tandheelkundige verzorging	12
2.4	Ziekenhuizen	12
2.5	Drinkwater	13
3	Aanmelding bij de lokale autoriteiten	13
4	Services	14
4.1	Elektriciteit / Elektrische apparaten	14
4.2	Gas	14
4.3	Telefoon	14
4.4	Computer / Internetaansluiting	14
5	Valuta en bankwezen	15
5.1	Waarde lokaal betaalmiddel	15
5.2	Bank / Postkantoor	15
6	Transport	16
6.1	Rijbewijzen	16
6.2	Openbaar vervoer	16
7	Recreatie	16
7.1	Clubs c.q. verenigingen	16
7.2	Bezienswaardigheden	17
7.3	Sport en andere activiteiten	17
7.4	Reizen / Dagtochtjes	19
8	Literatuuropgave en internet links	19

1 Algemene informatie

1.1 Klimaat

In Soedan zijn ruwweg vier klimaatzones te onderscheiden:

1. Tot de 19e breedtegraad (Meroë - Karima) heerst een woestijnklimaat met droge noordelijke winden. De temperatuurverschillen tussen de seizoenen is overdag niet opmerkelijk. In de winterperiode kunnen de avonden daarentegen fris zijn. Er is weinig tot geen neerslag.
2. Tussen de 19e en 9e breedtegraad wordt het klimaat bepaald door de botsing van noordelijke en zuidelijke winden. Meer noordwaarts (Khartoem) is sprake van halfwoestijn gebied. Van april tot september wordt de droge hitte veronaangenaamd door zandstormen (haboobs). Het regent zelden. Naar het zuiden (Malakal) wordt het land groener. Neerslag valt plotseling en in hevige buien, vaak vergezeld van onweer, die de omvang van tropische regens kunnen aannemen.
3. Beneden de 9e breedtegraad (Rumbek - Juba - Yambio) zijn klimaat en vegetatie eerder equatoriaal (savanne). De jaarlijkse regenval bedraagt in het uiterste zuiden meer dan 1500 mm.
4. Het klimaat aan de kust van de Rode Zee zou men nog als vierde klimaatzone kunnen onderscheiden. Deze regio heeft maritieme karakteristieken, zoals hoge vochtigheidsgraad en zeewind.

Khartoem is gerekend naar de gemiddelde maandtemperaturen de heetste hoofdstad ter wereld. In de maanden april t/m september kunnen de temperaturen oplopen tot 45 - 48 Celsius in de schaduw en 55 - 60 C. in de middagzon. Gedurende de wintermaanden (november t/m maart) is het overdag warm en zijn de ochtenden en avonden koeler.

Het lage vochtigheidsgehalte in Khartoem doet de hitte gemakkelijker verdragen dan in Port Sudan en het zuiden, waar het vochtigheidsgehalte vooral in de zomermaanden hoger ligt. In de maanden juli t/m oktober kan de vochtigheid in Khartoem echter eveneens oplopen. Ofschoon er wordt gesproken over een regenseizoen in juli en augustus, valt er niet meer dan een enkele flinke bui.

De luchtvervuiling in Khartoem neemt toe met de groei van het autoverkeer. Daarbij zorgen de thermische centrales rond de stad voor verontreinigde uitstoot. Het vliegveld, dat midden in de stad ligt, is weliswaar niet druk, maar levert een verdere bijdrage aan luchtvervuiling en geluidsoverlast. Daarbij veroorzaakt de "haboob" irritatie aan ogen en luchtwegen. De haboobs zijn dichte stofwolken die de zon verduisteren en laten een laag roodbruin en vet zand achter, dat overal doorheen dringt. Deze haboobs, die een dag kunnen duren of soms zelfs langer, komen in de maanden mei tot september frequent voor.

Het hier volgend overzicht geeft de gemiddelden, alsmede regenval, vochtigheidsgraad en windrichting voor Khartoem.

maand	gemiddelde temp.		regenval mms	vochtigheid (%)	wind
	dag	nacht			
Januari	32,1	15,7	-	20	N
Februari	33,7	16,6	-	16	N
Maart	37,2	19,5	-	13	N
April	40,4	22,8	1	12	ZZW
Mei	41,9	25,9	5	15	ZZW
Juni	41,5	26,8	7	18	ZZW
Juli	37,9	25,6	48	31	Z
Augustus	35,9	24,8	72	41	ZZW
September	38,2	25,4	27	30	ZZW
Oktober	39,6	25,1	4	20	ZZW
November	36,2	20,9	-	20	NNW
December	32,7	17,0	-	22	N
Jaar	37,3	22,2	164	21	

1.2 **Ligging en omgeving**

Overzicht

Oppervlakte:	2.506.000 km ² (74 x Nederland)
Bevolking:	34,3 miljoen (2004, schatting EIU)
Bevolkingsdichtheid:	14 per km ²
Bevolkingstoename:	2,5% per jaar (1975 - 2002)
Onderwijs:	60% van de kinderen uit de leeftijdscategorie 6-12 volgt onderwijs tegen 20% uit de leeftijdscategorie 13-18. 65% van de mannen kan niet lezen of schrijven, terwijl 75 % van de vrouwen daartoe niet in staat is.
Gem. levensverwachting:	57 jaar (v) – 54,1 jaar (m) (2002)
Babysterfte	85 per 1000 geboren kinderen
Onder 5 mortaliteit	169 per 1000
Moeder-sterfte-ratio	566 per 100.000 levend geboren
Artsendichtheid	1 arts op 15.000 inwoners
Maten en gewichten:	Het metrieke stelsel
Traditionele maten:	
Oppervlakte:	1 feddan (4.201 m ²)
Gewicht:	1 sakel (195 kg)
Gewicht:	1 rattel (500 gr)
Voornaamste producten:	Aardolie, katoen, aardnoten, Arabische gom, sorghum, graan, sesamzaad en -olie, groenten en fruit, vee en huiden
Inkomen per capita:	US\$ 412 (2002)

De grootste steden zijn de hoofdstad Khartoem (naar schatting 5 miljoen inwoners inclusief zuidelijke ontheemden), Port Sudan en Wad Medani in het noorden en Juba in het zuiden. Rumbek is voorlopig het bestuurscentrum van de SPLM. T.z.t. zal de SPLM Juba overnemen van de GoS. In Rumbek is in januari 2005 een Nederlands liaison office van de ambassade in Khartoem geopend.

Land

Soedan wordt in het noorden begrensd door Egypte en Libië, in het oosten door de Rode Zee, Eritrea en Ethiopië, in het zuiden door Kenia, Uganda en de Democratische

Republiek Congo, in het zuid-westen door de Centraal-Afrikaanse Republiek en in het westen door Tsjaad.

In het westen (Darfur) ligt het berggebied Jebel Mara (top 3071 m), in het noord-oosten het Rode Zee Gebergte, in het centrum (Zuid-Kordofan) het Nuba-gebergte (top 1450 m) en in het zuiden de bergketens van Imatong en Dongoton. Daar ligt Mt. Kinyeti (top 3187 m), de hoogste berg van Soedan.

De Witte en de Blauwe Nijl vloeien samen in Khartoem. Belangwekkende zijrivieren van de Nijl zijn de Atbara, Sobat en de Bahr Al-Ghazal.

Stad

Khartoem betekent olifantenslurf in het Arabisch, naar de vorm van de landtong die vroeger bij de samenkomst van de Witte en de Blauwe Nijl lag. Het gebied dat Khartoem genoemd wordt, bestaat uit drie steden: Khartoem, aan de zuidkant van de punt waar de Blauwe en Witte Nijl samenkomen, Khartoem-Noord (Bahri), gelegen aan de noord-oost kant van de Blauwe Nijl en Omdurman, gelegen aan de westkant van de Nijl.

Een van de meest opvallende kenmerken van het totale, stedelijk gebied is de uitgestrektheid. Er bestaan grote tegenstellingen. In Ammarat, Riyad, Khartoem en delen van Omdurman en Bahri staan grote huizen. In de meeste wijken vindt men echter optrekken gemaakt van lokale bakstenen en/of klei vermengt met stro.

Khartoem werd ontworpen door Lord Kitchener die zich aan het einde van de 19e eeuw, na zijn overwinning op de Mahdisten, door de lijnen van de Union Jack liet inspireren voor een stratenplan. Het eigen karakter van de oorspronkelijke stad is echter bedreigd door het verval van bestaande gebouwen en het verrijzen van flatgebouwen. Afgezien van een aantal boomrijke brede straten bij de Nijl en de Nijl-boulevard en koloniale gebouwen bezit dit stadsdeel geen noemenswaardige schoonheid. Khartoem is de zetel van de meeste ministeries, ambassades en kantoren. De Nederlandse ambassade is gevestigd in dit gedeelte.

Omdurman is het meest Arabische stadsdeel. Het parlement vergadert waar de Blauwe en Witte Nijl samenkomen. In Khartoem-Noord is relatief veel industrie gevestigd.

1.3 Geschiedenis

De kennis van de geschiedenis van Soedan van voor 1500 n Chr. heeft met name betrekking op het noorden. In het Egyptische Oude Rijk stond Soedan bekend onder de naam Koesj, land van ivoor, ebbenhout, goud en slaven. Tot 1085 v. Chr. was het noorden bezet door Egypte, waarna de volkeren van Koesj en Nubië hun onafhankelijkheid veroverden. In de periode 350 v.Chr. tot 350 n.Chr. was er de bloeiperiode van Meroë.

In de daaropvolgende periode groeide de invloed van het christendom. Na de 7e eeuw verspreidde de islam zich vanuit het Arabische schiereiland, ook langzaam richting Soedan. Vanaf de 16de eeuw was de islam de meest verspreide godsdienst in het noorden van het huidige Soedan. Vanaf deze periode nam langzaam de Ottomaanse invloed toe.

In het begin van de 19e eeuw richtten de Egyptische troepen van Ismael Kamal Pasha, veroveraar van de Soedan en zoon van de eerste Khedive (onderkoning) van Egypte, Mohamed Ali, een militaire buitenpost op die de naam Khartoem kreeg. Daar verrees en floreerde de stad als gevolg van de slavenhandel. In 1834 werd Khartoem de hoofdstad van Soedan in het rijk van Mohammed Ali dat een autonome positie had binnen het Ottomaanse Rijk.

Na de verovering van Egypte door het VK in 1882 werd de Britse generaal Gordon door premier Gladstone naar Khartoem gezonden om de Egyptenaren uit de Soedan te evacueren om hen uit handen te houden van de Mahdi (gezondene van God) die de Noord-Soedanese (Arabische en Beja) stammen wist te verenigen in de strijd tegen de gehate 'Turken'. In de daaropvolgende strijd wisten de troepen van de Mahdi Khartoem te veroveren op de Egyptenaren o.l.v. Gordon, waarin de laatsten de dood vonden. Khartoem werd verwoest en Omdurman tot hoofdstad uitgeroepen. Bij de veldslag om Omdurman in 1898 werden de aanhangers van de Mahdi door de Britten verslagen en Generaal Kitchener riep Khartoem weer uit tot hoofdstad van het Anglo-Egyptische Soedan. Het Anglo-Egyptisch condominium bestuurde de Soedan tot 1956.

De Britten betrokken Zuid-Soedan bij het noorden. In het zuiden voerden zij een bijzonder beleid (Southern Policy). Onderwijs en economische ontwikkeling hadden geen prioriteit en de handel bleef in Noord-Soedanese handen.

De laatste jaren voorafgaand aan de Soedanese onafhankelijkheid werden beheerst door de discussie over eenheid met dan wel afscheiding van Egypte. In 1953 vond de ondertekening plaats van een Brits-Egyptische overeenkomst die onder meer voorzag in Soedanisering van de politie en het ambtenarencorps en in terugtrekking van alle Britse en Egyptische troepen. Op 19 december 1955 riep het parlement Soedan unaniem uit tot onafhankelijke republiek. In datzelfde jaar voerden zuiderlingen de eerste gevechten voor onafhankelijkheid. Op 1 januari 1956 - aan het begin van een bijna onophoudelijke burgeroorlog - werd Soedan een onafhankelijke republiek en op 12 november van datzelfde jaar lid van de Verenigde Naties.

Diverse malen was het land het toneel van militaire staatsgrepen. De eerste op 17 november 1958, o.l.v. Generaal 'Abbud die zijn regering (Supreme Council) voornamelijk samenstelde uit Arabische noorderlingen.

In oktober 1964 braken burgerprotesten uit waarna een deel van het leger de Supreme Council ontbond en de macht teruggaf aan het volk. De verkiezingen van mei 1965 resulteerden in een coalitie van de Umma-partij, geleid door de afstammeling van de Mahdi, en de National Unionist Party (NUP) van 'Ali Mirghani. De NUP ging later op in de huidige Democratic Unionist Party (DUP).

De stem van het volk werd spoedig buitenspel gezet. Op 25 mei 1969 vond wederom een militaire coup plaats, ditmaal onder leiding van Ja'far Numayri. Numayri liet zich inspireren door de Vrije Officieren van Egypt's president Gamal 'Abd Al-Nasir. Het officierencollectief stond een socialistische en nationalistische politiek voor.

De militairen bleken in eerste instantie bereid tot vrede. In 1972 kwam een einde aan de 17-jarige burgeroorlog door de vrede van Addis Abeba, waarbij het zuiden, met name vertegenwoordigd door de Anyanya van Josph Lagu, een verregaande mate van autonomie toegekend werd. In 1975 begon de reguliere ontwikkelingssamenwerking tussen Nederland en Soedan.

In september 1983 kondigde Numayri onder druk van fundamentalistisch islamitische groeperingen voor het hele land de Sharia (islamitische wetgeving) af. Tevens verdeelde hij het zuiden in drie provincies en stelde er het Arabisch onderwijs verplicht. Deze maatregelen vormden de directe aanleiding voor het oplaaierende verzet in het zuiden, ditmaal verenigt in het Soedanese Popular Liberation Army (SPLA) o.l.v. John Garang. Op de achtergrond speelden reeds langer bestaande tegenstellingen over een eerlijker verdeling van hulpbronnen, inkomsten en ontwikkelingsmogelijkheden. Het zuiden was dienaangaande altijd achtergesteld bij het noorden.

In 1985 leidde een volksofstand in Khartoem tot de afzetting van de President door Generaal Sawar Al Dahab. Hij zat een Transitional Military Council voor die verkiezingen uitschreef voor 1986. De Umma partij kwam als grootste partij uit de stembus en aan het hoofd van een coalitieregering met de Democratic Unionist Party kwam premier Sadiq Al-Mahdi te staan. Er kwam een moratorium op uitvoering van islamitische lijfstraffen.

Op 18 november 1988 bereikte de DUP met de SPLA een wapenstilstand. Hoewel een deel van het leger druk uitoefende op premier Sadiq Al-Mahdi om het DUP-voorstel over te nemen, aarzelde deze. Hierop mobiliseerde een groep moslimfundamentalisten uit de National Islamic Front verontruste legerofficieren. De datum van 4 juli 1989, die bestemd was voor de start van vredesonderhandelingen, werd daarom nooit gehaald: op 30 juni 1989 vond opnieuw een coup plaats, nu o.l.v. generaal 'Umar Al-Bashir. Alle politieke partijen en sociale organisaties (vakbonden) werden verboden. De Soedan werd een Islamitische Republiek o.l.v. een Revolutionaire Commandoraad (RCC), uitsluitend bestaande uit militairen, die het hoogste gezag vormde. In 1993 werd de RCC afgeschaft en werd generaal Bashir uitgeroepen tot President van de Republiek.

Op 23 maart 1991 werd een nieuw Wetboek van Strafrecht van kracht waarin de islamitische wetgeving, de Sharia, een centrale rol is gegeven. Deze strafwet maakt de zgn. hudud-straffen (o.a. amputatie, zweepslagen) mogelijk die tot voor kort ook werden uitgevoerd. Nederland stopte nieuwe verplichtingen binnen de OS-relatie in 1992 en heeft sindsdien alle toen lopende projecten beëindigd. Wel wordt omvangrijke humanitaire hulp verstrekt.

Sinds 1989 vonden diverse vredesinitiatieven plaats, op één na zonder succes. In 1994 stelde de regionale organisatie IGAD (Intergovernmental Agency for Development; leden zijn Djibouti, Eritrea, Ethiopië, Kenia, Somalië, Soedan en Uganda) de Declaration of Principles (DoP) op, die een basis voor vredesbesprekingen moest vormen. De regering van Soedan was pas in juli 1997 bereid de DoP te aanvaarden, nadat in april 1997 eerst een afzonderlijk akkoord met van de SPLA afgesplitste rebellengroepen was gesloten (Khartoem Agreement). Sinds het najaar 1997 hebben diverse rondes van vredesoverleg onder IGAD toezicht plaatsgevonden.

In 2002 raakten de onderhandelingen, onder leiding van de Keniaanse IGAD-bemiddelaar Generaal Sumbeiywo, in een stroomversnelling. In juli van dat jaar sloten beide partijen een principe akkoord over zelfbeschikking van het zuiden, het zogenaamde Machakos Protocol. In volgende onderhandelingsrondes kwamen onder meer veiligheidszaken, machts- en welvaartsdeling en de status van de drie z.g. betwiste gebieden (het Nuba gebergte, Abyei en het zuidelijke Blauwe Nijl gebied) aan de orde. In mei 2004 werden security arrangements en het deelakkoord over de welvaartsdeling gesloten. Men sprak af voor eind december 2004 een alomvattende vredesregeling te bereiken. Hierin is men geslaagd en op 9 januari 2005 werd in Nairobi deze Comprehensive Peace Agreement (CPA) getekend. Zaak is nu de CPA te implementeren.

In de westelijke regio Darfur is begin 2003 een gewapende strijd ontstaan tussen de regeringstroepen en de rebellenbewegingen, de Soedan Liberation Army (SLA) en de Justice and Equality Movement (JEM). De rebellenbewegingen strijden voor meer regionale macht en tegen marginalisering van de regio. De strijd heeft tot op heden geresulteerd in ruim 75.000 doden, terwijl ca. 2,1 miljoen mensen op de vlucht geslagen zijn. Zij worden opgevangen in vluchtelingen kampen verspreid in Darfur en het naburige Tsjaad. De internationale humanitaire hulpverlening wordt

ernstig belemmerd door de voortgaande strijd. Een aantal hulpverleners is bij aanvallen omgekomen, waardoor enkele humanitaire hulporganisaties zich uit het gebied hebben teruggetrokken.

In april 2004 werd in N'djamena, de hoofdstad van Tsjaad, tussen de strijdende partijen een wapenstilstand overeengekomen, met garanties voor vrije toegang voor humanitaire hulpverleners en het opstarten van vredesbesprekingen. De regering van Soedan zei toe de veiligheid in Darfur te zullen herstellen, de Janjaweed te ontwapenen en gaf de African Union (AU) toestemming de situatie ter plekke te monitoren. De Veiligheidsraad van de VN heeft deze afspraken in juli vastgelegd in resolutie 1556.

Oud-minister Jan Pronk werd aangesteld als speciaal vertegenwoordiger in Soedan van Secretaris-Generaal Kofi Annan. Pronk brengt maandelijks verslag uit aan de SG over het zuiden en Darfur. Een AU-Vredesmacht is inmiddels actief maar kan vooralsnog niet verhinderen dat gevechten regelmatig voorkomen.

Na ondertekening van de overeenkomst in N'djamena zijn de strijdende partijen enkele malen bijeen gekomen voor nieuwe onderhandelingen in Abuja, de hoofdstad van Nigeria. Hoewel een aantal akkoorden is gesloten aan de onderhandelingstafel, is de situatie op de grond nog niet verbeterd. Normalisering van de (OS-)relatie is onmogelijk zolang het geweld tegen burgers in Darfur aanhoudt.

1.4 Bevolking

Bilad Al-Sudan betekent in het Arabisch het Land van de Zwarten. Soedan is echter veeleer een gebied met verscheidene volkeren, etniciteiten en stammen en zo bezien geen land met samenhang, eenheid en een eigen (zwarte) identiteit. In het noorden domineren de Arabisch-sprekenden en in het zuiden de Dinka.

Van oorsprong wonen in het noorden o.a. Arabieren, Fur (Darfur), Zaghawa (Darfur), Beja (oosten) en Nubiërs (noorden). In het betwiste gebied Nuba Mountains wonen de Nuba (niet te verwarren met de Nubiërs) en Arabische volkeren, in Abyei hoofdzakelijk Arabische en Dinka stammen en in Blue Nile Funj. Het zuiden wordt bewoond door Dinka, Nuer, Shilluk, Bari en Zande. Inmiddels wonen door oorlog en economie (deprivatie en modernisering) de diverse volkeren door geheel Soedan. Zo zijn er Fur in Gedarif, Dinka in Khartoem en Arabieren in Malakal.

Talrijke Soedanezen hebben hun land verlaten voor werk in Libië, Saoedi-Arabië en de Emiraten en in mindere mate Noord-Amerika, Europa en Australië. In 1984 werkte een half miljoen Soedanezen in het buitenland. In 2002 werd dit aantal op minimaal een miljoen geschat.

Het aantal expats is aanzienlijk vanwege de vele hulpverleners en grote AU en VN presenties. De internationale gemeenschap groeit substantieel door de VN-vredesmissie.

1.5 Religie

De islam is vooral verspreid in Noord-Soedan en in de betwiste gebieden Abyei, Nuba-gebergte en Southern Blue Nile. Zo'n 75% van de Soedanezen is moslim. De meeste moslims volgen de sunnitische richting. Gangbare interpretaties zijn de leer van de Malikitische en Hanafitische rechtsschool. Daarnaast zijn er grote sufi-gemeenschappen. Het sufisme is een spirituele stroming binnen de islam.

Het christendom is met name populair onder Zuid-Soedanezen. Steeds meer zuiderlingen laten zich bekeren door één van de kerken. Het percentage

| *Over Soedan*

christelijke Zuid-Soedanezen wordt geschat op 60%. Verder wonen in Noord-Soedan Koptische en Grieks-Orthodoxe christenen.

Veel Zuid-Soedanezen leven op tradionele wijze en houden diensten ter verering van de voorouders en beïnvloeding van natuurkrachten. Naar schatting 40% van de zuiderlingen is animist.

Kerkdiensten

RK (Engelstalig): Saint Mathew Cathedrale, Nile Street, Khartoum, t: 01 - 83 78 21 74 of 01 - 83 77 26 77

RK (Franstalig): Catholic Language Institute, Street 29, Ammarat, t: 01 - 83 48 39 73

Episcopal Church of Sudan: All Saints Cathedrale, Khartoem 2, nabij Street 1 in Ammarat, t: 01 - 83 46 633

Protestants: Khartoum International Church, Street 35, Khartoum 2, nabij de Italiaanse ambassade.

Protestants: Khartoum Christian Center, Al-Sayyid Abd Al-Rahman Street, naast de Ivory Bank en het Meridien Hotel.

1.6 Veiligheidssituatie

Hoewel dit enige jaren geleden nog een uitzondering was, vinden in Khartoem steeds meer inbraken en diefstal van en uit auto's plaats. Vergelijken met andere hoofdsteden is Khartoem vermoedelijk echter toch nog één van de veiligste ter wereld. Men zal op straat zelden worden lastig gevallen anders dan door nieuwsgierigheid of behulpzaamheid van de Soedanezen. Wel kunnen “ghewadja's” (blanke westerlingen) in de stad hardnekkig worden nageroepen en door jongetjes, meisjes en jonge vrouwen met kindertjes op de arm worden gevraagd om uit de ongetwijfeld goed gevulde beurs een bijdrage te geven aan het levensonderhoud (bedelen dus).

Belangrijk is ook het feit dat in Soedan een aantal veiligheidsdiensten actief is met ruime bevoegdheden. Vanaf middernacht worden nog altijd roadblocks opgezet bemand door de (bewapende) veiligheidsdiensten die controles uitvoeren. Het is dan ook raadzaam om altijd de Soedanese identiteitskaart en evt. andere documentatie op zak te hebben.

1.7 Talen

De nationale taal van Soedan is het Modern Standaard Arabisch (MSA). Het MSA heeft een formeel karakter en wordt gebruikt als schrijftaal. Als spreektaal wordt het MSA eigenlijk alleen gebezigd bij officiële gelegenheden (toespraken, preken).

Als moedertaal spreken Soedanezen de taal van hun etnische groep. Het betreft naar schatting meer dan 130 talen.

In Noord-Soedan is de moedertaal hetzij een vorm van Noord-Soedanees gesproken Arabisch (een dialect) hetzij de taal van de eigen etnische groep, bijvoorbeeld een Beja-taal. Degenen die een andere taal dan het Arabisch als moedertaal hebben, beheersen in de regel een vorm van Arabisch als tweede taal.

In Zuid-Soedan beheerst iedereen de taal van ten minste één etnische groep. De moedertaal is bijvoorbeeld Dinka. In de dagelijkse communicatie tussen sprekers van verschillende moedertalen worden als voertalen het Juba-Arabisch of andere

varianten van het Arabisch gebruikt, dan wel de talen van lokale etnische groepen. Het Juba-Arabisch is een vereenvoudigde spreektaal (pidgin).

Soedanezen spreken niet of nauwelijks westerse talen. Het Engels is in Soedan geen wijd verbreide taal en niet toereikend voor communicatie in het dagelijkse leven. In contacten tussen opgeleide Soedanezen en buitenlanders kan echter wel gebruik worden gemaakt van het Engels. Mede uit cultuurpolitiek motief wordt het Engels een warm hart toegedragen door veel zuidelijke politici en kerken.

1.8 Lokale gebruiken

Voor Soedanese vrouwen in Noord-Soedan geldt een kledingcode voor openbare ruimten. Op handen en gezicht na dient het gehele lichaam te worden bedekt en de vrouw dient zich te onthouden van kleding waarbij de contouren van het lichaam zich aftekenen. De politie van de Publieke Veiligheid treedt nog steeds op als vrouwen zich niet aan deze voorschriften houden. De frequentie en aard van het optreden is afgelopen jaren echter sterk afgenomen en mogelijk verdwijnt deze zedenpolitie zelfs met het recent gesloten vredesakkoord.

Voor westerse vrouwen en mannen gelden meestal geen of andere normen. Met name bij officiële gelegenheden, maar uit hoffelijkheid vaak ook elders, wordt m.b.t. kleding van vrouwen zowel als mannen verwacht dat de schouders en knieën bedekt worden. Wat betekent dat men niet in een hemdje en korte broek/rok naar de markt gaat. Een T-shirt met korte mouwen kan wel.

1.9 Gelijkheid van behandeling

In de regel wordt de Soedanese vrouw ondergeschikt geacht aan de man. De waardering en sociale vrijheid die haar (niet) gegeven wordt, kan echter aanzienlijk verschillen per familie, groep, stam, regio en naar gelang de mate van opleiding. Westerse vrouwen ondervinden zelden problemen.

Het praktiseren van homoseksualiteit is onder de geldende shariawetgeving strafbaar. De autoriteiten voeren echter geen actief vervolgingsbeleid tegen homoseksuelen.

In de Soedanese maatschappij speelt afkomst, waaronder tribale en/of etnische oorsprong (huidskleur), een belangrijke rol. Het regelmatige onderscheid naar huidskleur wordt door velen als negatief ervaren. Hoewel westerlingen meestal buiten de lokale sociale verhoudingen worden geplaatst, kunnen ook zij - indien zij een donkere huidskleur hebben - met rassendiscriminatie te maken krijgen.

1.10 Politieke situatie

Staatshoofd 'Umar Al-Bashir is sinds de staatsgreep van 1989 regeringsleider en sedert 1993 president van de republiek. Zijn beleid, mede vorm gegeven door zijn partij de National Congress (NC) kenmerkte zich tot voor kort door islamisering en arabisering van de maatschappij. Veel wetgeving waaronder de grondwet van 1998 is gebaseerd op de Shari'a.

Het regime van Bashir, voortkomend uit het islamistische National Islamic Front (NIF), liet zich inspireren door Hassan Al-Turabi, oorspronkelijk de grote man achter het NIF. In 1999 is echter een breuk ontstaan tussen Turabi en Bashir na een machtsstrijd over verantwoordelijkheden. Turabi verloor en richtte vervolgens de Popular National Congress (PNC) op die in continue strijd verkeert met de Bashirs National Congress. Turabi is sinds maart 2004 gedetineerd zonder vorm

van proces. Hij en veel van zijn partijgenoten worden verdacht van pogingen tot staatsgreep, één in maart en twee in september 2004.

De politieke basis van president Bashir is smal. Hij heeft hoofdzakelijk steun van de strijdkrachten en het veiligheidsapparaat. Ofschoon niet alleen leden van de National Congress deel uitmaken van de regering, bleven sleutelposities in handen van Bashirs bondgenoten, onder wie de Eerste Vice-President Ali Osman Taha. De noodtoestand - in december 2004 weer verlengd - voorziet de President van vergaande bevoegdheden.

Het vredesakkoord (CPA) heeft vanzelfsprekend grote gevolgen voor de politiek. De GoS en zijn (veiligheids)apparaat moet zich de komende periode openstellen voor de seculiere SPLM en uiteindelijk ook meer oppositie dulden in de aanloop naar verkiezingen die binnen vier en een half jaar moeten worden georganiseerd. Dit proces zal ongetwijfeld tegenstand ondervinden van de islamistische haviken binnen de GoS die vinden dat te veel concessies zijn gedaan. Evenzo moet John Garangs SPLM aan legitimiteit winnen in het zuiden en andere etniciteiten en stammen blijvend aan zich zien te binden. Feit blijft dat onder de zuiderlingen de CPA met grote vreugde is ontvangen. In Khartoem, evenals in Juba, zijn SPLM-demonstraties gehouden.

Belangrijke politieke oppositiepartijen, die worden gedoogd, zoals de Umma Party van Sadiq Al-Mahdi en de DUP van Muhammad Mirghani zijn voorzichtig positief over de overeenkomst tussen GoS en SPLM. Wel wordt geklaagd over het hun toebedeelde (kleine) deel van de koek.

1.11 Reisroute / vliegvelden

Internationaal vliegverkeer

De belangrijkste internationale luchthaven is Khartoem International Airport. Andere internationale luchthavens zijn in/nabij Port Sudan, Al-Fashir en Juba.

Per 31 maart 2005 vliegt KLM weer naar Soedan op de route Amsterdam - Khartoem - Addis Abeba - Amsterdam. Andere goede verbindingen worden geboden door Lufthansa op de route Frankfurt - Cairo - Khartoem vv en British Airways op de route Londen - Amman - Khartoem vv.

Meer omslachtige verbindingen zijn Amsterdam - Amman - Khartoem vv van Royal Jordanian en Amsterdam - Cairo - Khartoem vv van Egypt Air.

Sudan Airways vliegt op Londen en Parijs en diverse bestemmingen in de regio.

Andere maatschappijen die op Khartoem vliegen zijn Kenya Airways (KLM-partner) en Emirates Airlines.

De prijzen variëren van 700 US\$ tot 1000 US\$ voor economy class tickets.

Binnenlandse vluchten

Soedan telt vele binnenlandse luchthavens die worden aangedaan door een beperkt aantal commerciële maatschappijen, waaronder Sudan Airways, en VN-vliegtuigen. Voor reizen naar Darfur en het zuiden van Soedan (Juba, Malakal) kan gebruik worden gemaakt van de WFP-vliegtuigen. Inmiddels vliegt WFP crossline van Khartoem naar Rumbek (de voorlopige SPLM-zetel in het zuiden) vv.

Landtransport

Vervoer over land is tijdrovend vanwege de grote afstanden en de slechte kwaliteit van de wegen die vaak niet verhard zijn. Er zijn redelijke, grotendeels geasfalteerde wegen van Khartoem via Wad Madani, Gedarif en Kassala naar Port Sudan; van Khartoem via Kosti naar Al-'Ubaid; van Khartoem via Shendi naar Atbara/Al-Damir en van Khartoem via Umm Durman naar Karima (Meroë).

Khartoem heeft geen functionerend afwateringssysteem waardoor in het (korte) regenseizoen de verharde, geasfalteerde wegen en rotondes gedeeltelijk enige dagen onder water staan en onverharde wegen verworden tot modderpoelen. Hierdoor is reizen op onverharde wegen gedurende het regenseizoen, zelfs met een 4WD, bijna onmogelijk.

Beperkte bewegingsvrijheid

Voor reizen naar bepaalde gebieden is een reisvergunning of kennisgeving vooraf (travel permit, notification) vereist.

2 Gezondheidstoestand en hygiëne

2.1 Voorkomende ziekten/ gezondheidsfactoren

Malaria is wijdverbreid. Over het gebruik van malaria profylaxe verschillen de meningen. Na zonsopgang wordt het gebruik van een klamboe en muggenwerende middelen aanbevolen.

Tyfus en cholera zijn in Khartoem zelden epidemisch. Wel worden van tijd tot tijd gevallen van deze ziektes gesignaleerd.

Meningitis maakt ieder jaar bij het begin van het warme seizoen onder de Soedanese bevolking veel slachtoffers.

Het HIV-virus is sterk in opkomst. Naar schatting 3% van de Soedanezen is geïnfecteerd. Het verdient aanbeveling hiertegen de gebruikelijke voorzorgen in acht te nemen.

Khartoem heeft een uitputtend klimaat waardoor gewaakt moet worden voor uitdroging. Als het vochtverlies niet voldoende wordt gecompenseerd kunnen nier- en blaasaandoening optreden. Men moet dan ook veel water drinken. Sommigen vinden gedurende de zomermaanden baat bij het nemen van zouttabletten (op doktersadvies), teneinde het zoutgebrek op te heffen dat ongemerkt ontstaat door het vele transpireren.

Veel voorkomende lichte ziektes zijn zware verkoudheid, griep en diarree. Wanneer men thuis de gebruikelijke hygiëne in acht neemt, valt het doorgaans met de gezondheidsproblemen en ingewandstoornissen wel mee. Anders is het wanneer men water drinkt en voedsel gebruikt in plaatsen buiten Khartoem of gelegenheden die onbekende kwaliteit leveren.

In de woestijn komt de zandvlieg voor die vervelende bulten kan veroorzaken. Buiten de stad treft men verder de "blister beetle" aan, waarvan de beten zeer infectueus kunnen zijn als de blaren niet direct worden behandeld.

2.2 Apotheek / Medicijnen

In Khartoem zijn veel apotheken te vinden met een wisselend aanbod. De meeste apotheken hebben een beperkte selectie en zijn beter als drogisterij te omschrijven. Apothekers verstrekken soms zonder doktersrecept. Zelfs als men een recept gebruikt, dient men erop toe te zien dat de apotheker het juiste middel geeft.

Antibiotica zijn, evenals de meeste huisgeneesmiddelen, voorhanden. Maandverband is verkrijgbaar, maar tampons niet. Condooms zijn te koop (Bijv. in Amarat Centre Supermarket). Homeopathische middelen zijn niet courant.

2.3 Genees- en tandheelkundige verzorging

De medische verzorging in Khartoem is in het algemeen slecht en daarbuiten nog veel slechter. Niettemin bevinden zich in Khartoem enkele goede artsen die de meest voorkomende aandoeningen kunnen behandelen. Lichte operatieve ingrepen kunnen in geval van nood in de lokale ziekenhuizen worden verricht doch dit strekt niet tot aanbeveling.

Voor geneeskundige behandeling van ingrijpende of specialistische aard is het aanbevelenswaard naar Europa terug te keren.

Voor zwangerschap begeleiding en bevallingen is er een Duitse verloskundige die de meeste zwangerschappen van buitenlandse vrouwen begeleid.

Het Ibn Al-Khaldoon Hospital verpleegt brandwonden, zij het alleen bij een lichte graad van verbranding. Andere gevallen worden naar het Khartoum Hospital doorverwezen, dat onvolledig bemand en toegerust is.

Er zijn diverse kleinere laboratoria die de meeste routine onderzoeken goed verrichten. Voor de meer ingewikkelde onderzoeken (bijv. soorten virussen) dient men zich tot een laboratorium in het buitenland te wenden.

Standaard tandheelkundige behandeling is mogelijk. Een aantal tandartsen beschikt over een adequate, moderne uitrusting. De ervaringen tot nu toe zijn gematigd positief.

2.4 Ziekenhuizen

Er zijn verschillende ziekenhuizen in de stad aanwezig. In de regel is de kwaliteit van de verzorging en hygiëne beneden het Nederlands peil (zie ook punt 2.3).

Voor spoedgevallen kan men terecht bij:

- Ibn al Khaldoon Hospital, 24 uur per dag geopend
Adres: Street 21, Ammarat, Khartoem
Tel. +249 - 1 - 83 47 17 52/3/4
Ibn al Khaldoon heeft röntgen- en echoapparatuur. Engels wordt gesproken. Er is een 24-uurs spoedgevallendienst. Brandwondenverpleging (1e graad). Bloed wordt standaard getest op HIV via het WHO-laboratorium. Bloeddonoren worden getest op hepatitis en venerische ziekten.
- Doctors Clinic
Airport Road, ter hoogte van Street 37, Ammarat, Khartoem
Tel. +249-1-83 46 33 17; +249-1- 83 47 19 73, +249-1-83 46 44 19

Andere ziekenhuizen:

- Al Faisal Hospital, Dr Abdella (directeur), +249-9-12 39 00 59
- Academy Medical Center,
Academy Street, Ryad, Tel +249-1-83 23 78 05
Kinderarts: Dr Assan
- Meheiro Hospital Ryad, Tel +249-1-83 23 31 20 of 83 22 31 21

Voor X-rays en computer tomography:

| *Over Soedan*

- Modern Medical Centre,
Airport Road, Khartoem
Tel. +249 - 1 - 83 47 16 81/3/4

2.5 Drinkwater

Kraanwater wordt niet gedronken maar afdoende schoon geacht om voedsel mee te koken. Men kan extra filters plaatsen om het leidingwater alsnog te kunnen drinken.

De druk van het leidingwater is laag en valt soms geheel weg. Om watertekort te voorkomen kunnen een pomp en een watertank worden geplaatst.

3 Aanmelding bij de lokale autoriteiten

Entry

De visumaanvraag moet worden ingediend in landen waar een Soedanese ambassade is gevestigd. Om voor een visum in aanmerking te kunnen komen moet het paspoort nog 3 maanden geldig zijn. Een paspoort met een visum voor Israel wordt niet geaccepteerd. Het visum is ongeveer Euro 60,--.

Het adres van de Soedanese ambassade in Den Haag is:

Laan Copes van Cattenburch 81
2585 EW 's-GRAVENHAGE
Tel. 070-360.5300 / 346.3704
Fax. 070-361.7975
Geopend van 10.00 – 13.00 uur

Iedere buitenlander dient zich na aankomst in het land binnen drie dagen te melden en registreren bij het Alien Department (vreemdelingenpolitie) van het Ministry of Interior. Indien men deze termijn overschrijdt dient men een boete te betalen

Het adres van de Soedanese vreemdelingenpolitie in Khartoem is:

- Ga'ama Avenue, nabij het Ministerie van Binnenlandse Zaken
Openingstijden 8:00 - 18:00 uur, zat - don. Gesloten op vrij- en feestdagen
- Sinds kort is er een registratiekantoor op Khartoem Airport (24/7).

Exit

Buitenlanders met een verblijfsvergunning moeten voor iedere reis buiten Soedan een exit-visum aanvragen bij het Alien Department van het Ministry of Interior

Binnenlandse reizen

Voor bepaalde binnenlandse reizen is toestemming van de autoriteiten noodzakelijk. Voor het Travel Permit zijn nodig een kopie van een geldig paspoort [houdergegevens en entry visa voor Soedan (de eerste en de laatste)], 4 pasfoto's en een ondersteunende brief van de werkgever.

Sinds eind 2003/begin 2004 bestaat vrijstelling voor een bepaald aantal gebieden in Soedan.

Photo Permit

Voor het maken van foto's is toestemming nodig. Het fotograferen van militaire doelen (bijv. Bruggen, luchthavens en havens) is verboden en kan tot ernstige problemen leiden.

Voor een Photo Permit is nodig (voor iedereen):

- Kopie van een geldig paspoort en van de entry visa voor Soedan
- Naam/merk/serienummer van de camera
- 2 pasfoto's
- US\$ 25,--

De photo permit is ook verkrijgbaar via het Acropole Hotel.

4 Services

4.1 Elektriciteit / Elektrische apparaten

De elektriciteitscentrales zijn in staat om stroom te leveren. In de hete tijd, wanneer de consumptie ongeveer twee maal zo hoog wordt als de beschikbare stroomvoorziening (airconditioners), valt de elektriciteit echter regelmatig uit. In de maanden mei en juni is de situatie het slechtst. In de wintermaanden december en januari is de situatie redelijk.

De elektriciteit zou moeten zijn 220 volt wisselstroom, 3 fasen en 50 Hertz. Vanwege de vele fluctuaties in elektriciteitsvoorziening kan het voltage schommelen tussen 180 en 300 volt. Voor voltage van gevoelige apparatuur zijn op de lokale markt zgn stabilizers verkrijgbaar. Degelijke stabilizers zijn moeilijk verkrijgbaar. Het verdient aanbeveling stabilisatoren en/of UPS vanuit Nederland mee te nemen, vooral voor computers, audio- en videoapparatuur, en voor de gevoelige ijskasten. Ook worden overloading schakelaars gebruikt voor koelkasten en diepvriezers. Deze geven geen constante uitgangsspanning, maar schakelen alleen uit of aan bij te hoge of lage spanning. Ze zijn dan ook niet geschikt voor gevoelige apparatuur.

Het gebruik van stopcontacten is niet gestandaardiseerd. Er zijn tweepolige (dunne en dikke bussen) en driepolige (Brits, oude en nieuwe). Adaptors voor de driepolige stopcontacten zijn lokaal verkrijgbaar. Het net is zelden geaard.

Elektrische apparatuur is kwetsbaar door fijne stofdeeltjes in de lucht, in het bijzonder na een zandstorm.

4.2 Gas

Er bestaat geen gemeentelijke gasvoorziening. Derhalve wordt voornamelijk butagas gebruikt welke goed verkrijgbaar zijn op de lokale markt.

4.3 Telefoon

De kwaliteit van de landlijnen is redelijk. Men moet de rekening echter wel op tijd betalen aangezien anders de lijn na 15 dagen wordt afgesloten.

Het mobiele netwerk is redelijk. In de grote steden (ook in de zuidelijke GoS-steden) en in de wijde omgeving van de hoofdwegen kan mobiel gebeld worden. Zowel pre-paid-kaarten als abonnementen zijn verkrijgbaar. Het netwerk ondersteunt SMS maar verzendt geen beelden. Nederlandse Vodafone-, KPN- en Orange-aansluitingen werken op het Soedanese net, mits men over roaming beschikt.

Een niet binnen een korte termijn betaalde rekening leidt direct tot afsluiting van de (mobiele) telefoonlijn door het Soedanese Telecommunicatie Bedrijf.

4.4 Computer / Internetaansluiting

De kwaliteit van de verbinding is slecht vanwege de gebrekkige analoge lijnen alsmede de matige kwaliteit van de providers. Snelheden variëren van (meestal) 35 tot 44 kbs. DSL is sinds zeer recent beschikbaar en soms aanzienlijk sneller (350

kbs) maar duur. Beide verbindingen kunnen thuis worden aangesloten. Internetten via het mobiele netwerk wordt naar verwachting in juli 2005 geïntroduceerd (snelheid 9.6 kbs).

Er zijn verschillende providers oa Sudanet, Freenet, Zinanet, Mobitel en Sudacom. Sites kunnen zijn geblokkeerd om morele redenen.

Het Meridien Hotel heeft een internetcafé met snelle verbinding. Consumpties kunnen worden besteld. Roken is toegestaan. Ook het Hilton en Afra Mall hebben een relatief snelle verbinding.

5 Valuta en bankwezen

De Soedanese munteenheid is de Dinar. Er zijn biljetten van SDD 2.000,--, SDD 1.000,--, SDD 500,--, SDD 200,--, SDD 100.-- en SDD 50.-- in omloop. De 50 SDD wordt langzaam vervangen door een munt. Er zijn verder munten van SDD 20 en SDD 10. In SPLM-gebied (Rumbek) worden US\$ of Kenyan Shilling geaccepteerd. Voorts wordt het in Khartoem soms op prijs gesteld, als u grote bedragen in US-dollars betaalt.

De dinar is niet-convertibel. Ofschoon de koers de afgelopen jaren tov de US\$ stabiel is gebleven, wordt de Soedanese dinar nog immer als zwak bestempeld. De financiële dienstverlening is matig tot slecht.

5.1 Waarde lokaal betaalmiddel

In 1998 werd de toenmalige in gebruik zijnde Soedanese Pond vervangen door de Soedanese Dinar. 10 Pond werd gelijkgesteld aan 1 Dinar. In het dagelijks leven spreekt men nog vaak van ponden. De winkelier zal u zeggen dat u tienduizend moet betalen, en u betaalt met een briefje van duizend dinar.

Er zijn enkele ATMs die alleen lokale bank cards accepteren. Internationale credit cards en traveller cheques worden niet geaccepteerd vanwege het Amerikaanse embargo.

Overmakingen vanuit dan wel naar het buitenland zijn problematisch. Slechts met zeer veel moeite en aandringen wil de Sudanese French Bank toeristen behulpzaam zijn met het overmaken van gelden vanuit Europa naar hun bank. De procedure is ingewikkeld en tijdrovend (minimaal drie dagen). Bovendien moet men continue voor opvolging zorgdragen. Ook het kantoor van UAE Exchange faciliteert internationale transfers. Houdt er wel rekening mee dat gezien het Amerikaanse embargo geen US dollars overgemaakt kunnen worden. Euro's geven geen problemen.

5.2 Bank / Postkantoor

Er zijn verschillende banken gevestigd. Met name Soedanese banken zijn niet in staat goede service te verlenen, vooral op het gebied van buitenlandse transacties en valuta.

Bankadressen:

- Het kantoor van UAE Exchange (winkelcentrum Afra) wisselt Euro's en US\$ in SDD. Openingstijden zaterdag - donderdag van 10:00 - 23:00 uur en vrijdag van 17:00 - 22:00 uur
- Mashreq Bank, Baladiyya Street (centrum van de stad)
- Vlaktbij de ambassade bevindt zich de Sudanese French Bank
- Byblos Bank, Street 21, Ammarat, tel 01-83 56 64 44, fax 01-83 56 64 54; www.byblosbank.com; ma - don 8:30 - 17:00 uur; zat 8:30 - 15:00 uur.
Bankdirecteur werkt aan plaatsing van ATMs die toegankelijk zijn voor (niet-westerse) internationale bank cards.
- De receptie van het Hilton wisselt soms.

Postkantoren:

- De stad telt verscheidene postkantoren. Het versturen van poststukken via de Soedanese PTT is onbetrouwbaar. Post komt vaak niet aan of is lang onderweg.
- In Khartoem kunnen (post)stukken worden verstuurd en ontvangen per internationale expediteurs (DHL en TNT).

6 Transport

6.1 Rijbewijzen

Met een geldig Nederlands rijbewijs kan men een Soedanees rijbewijs verkrijgen. De aanvraag kan vanwege bureaucratie zeer veel tijd in beslag nemen. Het Nederlandse rijbewijs wordt tot drie maanden na aankomst als een voor Soedan geldig rijbewijs geaccepteerd.

Rijbewijzen van andere landen, bijvoorbeeld Egypte, worden onder voorwaarden geaccepteerd.

Indien men geen rijbewijs heeft, kan men een Soedanees rijexamen afleggen.

6.2 Openbaar vervoer

Khartoem heeft een uitgebreid (mini-)bussennetwerk. Het centrum van dit netwerk ligt in Khartoem Centrum naast de Grote Moskee en tegenover het voormalige Karak Hotel (herkenbaar aan een groot LG-billboard op het dak). Vanuit dit OV-knooppunt vertrekken bussen naar Umm Durman, Khartoem en Khartoem-Bahri. Bussen rijden af en aan en men kan langs de weg in of uitstappen. De prijzen voor een kaartje variëren van 30 SDD tot 60 SDD. De prijzen worden vastgesteld door de autoriteiten en zijn gekoppeld aan de eindbestemming van de buslijn. De mini-bussen zijn duurder. De bussen zijn veelal versleten en rijden onveilig.

Er rijden veel taxi's. Hiervan kan men, ook vrouwen, veilig gebruik maken, althans als men het niet bezwaarlijk vindt in een taxi te zitten zonder ramen, vering en airconditioning, want de staat waarin de taxi's zich bevinden is vaak abominabel. Over de prijs dient altijd tevoren een goede afspraak gemaakt te worden. Verder rijden in Khartoem onveilige tjoektjoecks of te wel riksja's.

7 Recreatie

7.1 Clubs c.q. verenigingen

Er zijn diverse clubs in de stad Khartoem. De meeste clubs zijn duur en versleten. Het aanbod varieert van slecht tot redelijk. Een beknopt overzicht:

The German Club is, na lange tijd verwaarloosd geweest te zijn, begonnen met renovatie. Het zwembad wordt vergroot. Er is een fitnessruimte met sauna, poolbiljart, restaurant en tuin met terras. Het sanitair laat te wensen over. Één keer per twee maanden organiseert de club ism de Duitse ambassade een BBQ waarbij tegen betaling alcohol wordt geschonken. Soedanezen en expats zijn lid.

The International Club beschikt over een zwembad en peuterbad, restaurant, squashbaan en een betonnen basketballveldje. De club - met name het sanitair - wordt slecht onderhouden. Soedanezen zijn lid en veelal westerlingen met kinderen.

The Greek Club is verwaarloosd. Het olympisch grote zwembad is leeg. Er is een atletiekbaan, basketball- en tennis-court. Het sanitair laat te wensen over. Alleen Grieken mogen lid worden. Één keer per twee maanden wordt een feest georganiseerd dat tegen betaling toegankelijk is voor niet-Grieken. Zelf meegebrachte alcoholconsumpties mogen worden gedronken.

The Syrian Club heeft twee tennisbanen, waar men tegen betaling gebruik van kan maken. Voorts heeft het een goed restaurant. Niet-Syriërs mogen geen lid worden maar kunnen wel op uitnodiging feesten bijwonen. Zelf meegebrachte alcoholconsumpties kunnen ttv feesten worden genuttigd.

Voorts kan men nog lid worden van de Hilton Club. Het hotel heeft een zwembad en tennisbanen. De tuin rondom het zwembad heeft sfeer. De prijs voor het lidmaatschap is echter hoog, terwijl voor veel mensen dit hotel wat te afgelegen ligt. Vooral westerlingen zijn lid.

7.2 **Bezienswaardigheden**

In Omdurman bevinden zich het graf van de Mahdi en het huis van de Khalifa (beide musea). Een bezoek op de vrijdag namiddag aan de dansende derwishes van de Hamad Al-Nil Moskee is de moeite waard.

De Nuba-worstelwedstrijden worden op vrijdagmiddag in Khartoem-Bahri (Suq Sita) gehouden.

In Khartoem is het Nationaal Museum gevestigd met de nadruk op Egyptologische vondsten. Er is ook een bescheiden afdeling met indrukwekkende christelijke mozaïeken. De afdeling Islam is teleurstellend.

Te bezoeken Egyptische monumenten zijn de piramides voorbij Shendi (op drie uur rijden) en nabij Karima (op zes uur rijden), merendeels over verharde weg. Voorbij Shendi is een Italiaans, luxe tentenkamp opgezet met een restaurant. In Karima is een Italiaans hotel gevestigd met mooie kamers (geen TV) en een restaurant met eenvoudige Italiaanse kaart.

7.3 **Sport en andere activiteiten**

Aerobics

Aerobics wordt in toenemende mate enthousiast beoefend. Thans geeft een Nederlandse die reeds in Khartoem woonachtig is, enkele malen per week les.

Biljart en Pool

- Middle Road, Ammarat, ter hoogte van Street 45
- Hilton Hotel
- Winkelcentrum Afra
- Poolcentrum; in hetzelfde gebouw als Panda Restaurant;

Er zijn geen snookertafels.

Bowling

- Winkelcentrum Afra heeft een leuk bowling centrum.

Fitness en cardiotraining

- Joey's Gym, Airport Road. Op de eerste verdieping van de Tennis Association. Goede, moderne fitness apparatuur. Kosten zijn SDD 15.000,-- per maand, Vrouwen sporten overdag, mannen 's avonds.
- Afra's Gym in de Afra Mall aan het einde van de Africa Road. Gelegen op de eerste verdieping. Heeft moderne fitness- en cardio-apparatuur, sauna en

| *Over Soedan*

koudwater jacuzzi. Kosten zijn US\$ 100,-- per maand. Vrouwen trainen overdag, mannen 's avonds.

Hardlopen

De bekende 'hash' vindt af en toe plaats. Expatriates houden ergens in de stad en/of omgeving (hard)loopwedstrijden.

Paardrijden

Het is mogelijk om in de omgeving van Khartoem enkele tochten te paard te maken (o.m. langs de Nijl, Khartoem-Zuid) of lessen te nemen. Aanschaf en stallen van een eigen paard is mogelijk, zij het dat e.e.a. organisatorisch talent vereist. Men kan lid worden van de Khartoem Riding Club (voorbij Suq Sha'bi aan het einde van Street 61 in Ammarat ligt een grote paardenracebaan met Engelse tribune). Ook hier geldt, zelf de benodigdheden, inclusief zadel, meenemen.

Tennis

De enige openbare tennisclub is de Sudan Lawn Tennis Association (SLTA) waar het mogelijk is om per uur een baan te huren. Tennis kan ook gespeeld worden in de diverse community-clubs, hotels en bij particulieren.

Vissen

In beide Nijlen bestaat gelegenheid tot vissen. In de Rode Zee, nabij Port Sudan en Suakin, kan de zeevisserij worden beoefend. Vistuig is ter plaatse niet verkrijgbaar.

Voetbal

Deze sport wordt door Soedanezen veel beoefend en is de nationale sport. Er zijn ook beperkte mogelijkheden voor buitenlanders om deze sport te beoefenen.

Zwemmen

Zwemmen is een sport die het gehele jaar kan worden beoefend, zij het dat het water in de winter onaangenaam koud kan zijn. In de meeste clubs en bij sommige particulieren vindt men zwembaden, waar de kwaliteit van het water wisselend is. In de Blauwe Nijl wordt ook wel gezwommen.

Culturele centra

De culturele instituten organiseren regelmatig film-, zang- of dansvoorstellingen, al dan niet met buitenlandse of Soedanese artiesten. De voorstellingen zijn van afwisselende kwaliteit mede veroorzaakt door technische, visuele of geluidsproblemen.

- Frans Cultureel Centrum, Street Ali Dinar, Haaksstaand op de straat van 21 oktober, haas staand of de straat El Mak Nimir, Khartoem tel 01-83 79 80 35/36. Fax 01-83 77 51 39. Email: ccf_khartoum@yahoo.fr. geopend 8.30 tot 13.00uur en 15.30 tot 20.00uur alle dagen behalve vrijdag. Bibliotheek is geopend van 9.30 tot 13.00uur en 15.30 tot 20uur. Gesloten zaterdagmiddag, maandag en donderdag.
- British Council; 14 Abu Sinn Street, Khartoum. Tel 01-83 777310/780 817; www.britishcouncil.org; email: info@sd.britishcouncil.org; Openingstijden bibliotheek (heeft ook films): ma-woe 9:-14:30 uur en 17:30 - 20:00 uur, zon 10:30 - 14:30 uur en 17:30 - 20:00 uur; don 9:00 - 14:30 uur
- Duitse Cultuur Club, Straat El Mak Nimir, Khartoem. Aan de rechterzijde, na de rotonde met de wereldbol. Taalcursussen, bibliotheek, expositiehal. Een klein Ethiopisch restaurant.

- (Soedanees) Kwoto Cultureel Centrum, op de hoek van de Elsharif Hindi en de Cont Mukhlis straat, tegenover Zinanet, Tel 01 83 78 14 10 of 09 12 13 13 59

Archeologie

De Sudan Archeological Society (SAS) is een actieve vereniging die lezingen organiseert en meerdere malen per jaar uitstapjes (1-4 dagen) naar de archeologische locaties (meestal ten noorden van Khartoem).

7.4 Reizen / Dagtochtjes

In Soedan zijn weinig mogelijkheden voor dagtochtjes of reizen. De volgende uitstapjes zijn mogelijk.

In Port Sudan kan men terecht voor diepzeeduiken/snorkelen of een verblijf van enkele dagen op een boot op de Rode Zee. In Port Sudan is naast het Hilton Hotel een PADI-duikcentrum gevestigd. Recentelijk opende een Nederlands toerismebedrijf een luxe tenten-resort gericht op het duikpubliek.

Langs de Nijl zijn diverse bedrijfjes te vinden waar boten gehuurd kunnen worden. Voor groepen kan een middagje op de Nijl, met b.v. een barbeque, een welkome afwisseling zijn. Jebel Aulia Dam (Witte nijl) en Zabalooka (Zesde Cateract) zijn aardig, en niet te ver weg.

Woestijntochten vinden plaats, doch vergen een goede voorbereiding en proviandering. Het is een attractie om in de woestijn te kamperen. Gezien het karakter van het landschap en de immer aanwezige kans op pech is het raadzaam om met enkele ervaren reizigers op stap te gaan, of een ervaren chauffeur cq. monteur mee te nemen. Het is af te raden om met slechts één auto de woestijn in te trekken.

Het nationale Dinder Wildpark nabij de Ethiopische grens is moeilijk te bereiken, alleen in de wintermaanden en met 4-wheel drive. Het aantal diersoorten dat er te zien is, is beperkt. Men verblijft in provisorisch gebouwde hutten. Voedsel en water dient men zelf mee te nemen.

Toeristische bezoeken aan het zuiden waren tot voor kort door de burgeroorlog niet mogelijk. Deze situatie zal veranderen met het recente vredesakkoord.

8 Literatuuropgave en internet links

Westerse lectuur is niet courant. Het is het beste eea mee te nemen. Aanraders zijn:

- Jos van Beurden; Soedan - Mensen, Politiek, Economie, Cultuur; KIT/Novib; Amsterdam/Den Haag, 1998
- Efuia Dorkenoo; Cutting The Rose - Female Genital Mutilation: The Practice And Its Prevention; Minority Rights Publications; Londen, 1994
- Alex Garland, WF Deedes, Tony Hawks, Irvine Wesh, Victoria Glendinning, Andrew O'Hagan en Giles Foden; The Weekenders - Travels In The Heart Of Africa; (korte verhalen); Londen, 2001
- J. Millard Burr & Robert O. Collins; Requiem For The Sudan - War, Drought And Disaster Relief On The Nile; Boulder, 1995; Ook aangeraden door Congressman Frank R. Wolf
- Eric Hoagland; African Calliope - A journey into the Sudan; Penguin 1981
- P.M. Holt & M.W. Daly; A History Of The Sudan - From The Coming Of Islam To The Present Day; Londen, 2000
- Human Rights Watch/Africa; Civilian Devestation - Abuses By All Parties In The War In Southern Sudan; New York 1994

| *Over Soedan*

- Kosmos Taalgids; Wat en Hoe in het Egyptisch Arabisch; Zakwoordenboek met handige aanwijspaatjes
- Alan Moorehead; The White Nile; Penguin (illustrated)
- Alan Moorehead; The Blue Nile; idem
- Kim Naylor; Africa - The Nile Route; Middlesex, 1982
- Scott Peterson; Me Against My Brother; Hoofdstuk over Sudan
- Donald Petterson; Inside Sudan - Political Islam, Conflict And Catastrophe; Boulder, 1999. Petterson was ambassadeur VS te Khartoem van 1992-1995.
- Tayyeb Salih; The Wedding of Zein en Season of Migration to the North; London, 1980
- Deborah Serrogins; Emma's War; Pantheon Books; New York, 2002; Het verhaal van een gedreven hulpverleenster in het zuiden met fascinerende beelden van de politieke verhoudingen
- Lytton Strachey; Eminent Victorian (hoofdstuk over Gordon); Penguin
- Bernhard Streck; Sudan; Du Mond Kultur Reiseführer; Köln 1982
- Graham F. Thomas; Sudan - Death Of A Dream; Londen, 1990. Auteur was Brits ambtenaar in Sudan in de jaren vijftig.
- Scott Wayne & Damien Simonis; Egypt And The Sudan; Lonely Planet; Derde en voorlopig laatste druk van 1994

Internet

www.irinnews.org/frontpage.asp?SelectRegion=East_Africa&SelectCountry=Sudan

VN-nieuws

www.unsudanig.org

UN Sudan site

www.Sudantribune.com

Persberichten, opinies en analyses

www.sudan.net

Persberichten, opinies en analyses

www.onlinenewspapers.com/Sudan.htm

Links naar diverse Soedanese media (hoofdzakelijk regeringsgezind)

www.gksoft.com/govt/en/sd.html

Links naar diverse Soedanese overheidssites en andere pagina's

www.splmtoday.com

SPLM-site